

Opis produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego

Temat innowacyjny: Poszukiwanie skutecznych metod zapewnienia trwałości funkcjonowania instytucji ekonomii społecznej

Nazwa projektodawcy: Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL

Tytuł projektu: Innowacje-przedsiębiorczość-rozwój

Numer umowy: UDA-POKL.07.02.02-14-044/10-00

I. Nazwa produktu finalnego

Założenia do projektu Strategii Rozwoju i Promocji Ekonomii Społecznej w województwie mazowieckim

I. Elementy składające się na produkt finalny

Dokument diagnozujący oraz wskazujący modelowe rozwiązania kwestii związanych z rozwojem ekonomii społecznej, rekomendowane do zastosowania przez Urząd Marszałkowski, JST oraz PES na Mazowszu

II. Problem, na który odpowiada innowacja

Produkt odpowiada na potrzebę całościowego spojrzenia na problematykę rozwoju społecznej przedsiębiorczości na Mazowszu, regionu najbardziej zróżnicowanego wewnątrznie ze względu na występowanie podmiotów ekonomii społecznej (PES), dynamikę potrzeb, na które odpowiada aktywność PES oraz potencjał ich otoczenia i możliwych źródeł wsparcia. Jednocześnie, ponieważ ekonomia społeczna jest zjawiskiem przekrojowym, horyzontalnie łączącym różne dziedziny polityki społecznej oraz gospodarki, Strategia taka powinna wskazywać możliwości koordynowania polityk publicznych w tym zakresie finansowanych z takich źródeł, jak środki państwa, budżety JST oraz fundusze strukturalne (PO KL).

Z drugiej strony założenia do Strategii Rozwoju ES w istotny sposób mogą uzupełnić przygotowywany przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w ramach projektu systemowego PO KL 7.1.3 wieloletni regionalny Plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju sektora instytucji ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie. Komplementarność obu produktów – Planu i Założeń Strategii – może mieć o tyle istotną wartość, że pierwszy z tych dokumentów będzie opracowany przez środowisko instytucji samorządowej związanej silnie z tworzeniem i realizacją regionalnej polityki społecznej i pomocy społecznej (związek instytucjonalny z ustawą o pomocy społecznej), natomiast autorami Założeń będą głównie przedstawiciele środowiska pozarządowego i biznesowego.

Podstawowe wytyczne do produktu innowacyjnego, jakim będą Założenia Strategii Rozwoju ES, są następujące:

- ekonomia społeczna jest obecnie postrzegana powszechnie w politykach publicznych jako narzędzie integracji społecznej i rynku pracy, rzadko natomiast jako narzędzie autentycznego rozwoju lokalnego rozumianego całościowo, a nie w ujęciu jednostkowym/ grupowym;



- w fazie diagnozy uwypuklić należy istnienie i funkcjonowanie zróżnicowanej gamy podmiotów ekonomii społecznej, przekraczającej zarówno grupę tradycyjnych PES (organizacje pozarządowe, spółdzielnie), jak i nowopowstałych PES sfery socjalnej (spółdzielnie socjalne, WTZ, ZAZ, KIS, CIS) – takich jak partnerstwa lokalne, spółki wodne, klastry i inne porozumienia publiczno-społeczno-prywatne;
- realizacja paradygmatu społecznego, czy wręcz socjalnego ekonomii społecznej wymaga takich nakładów finansowych, które w ujęciu transakcyjnym stanowią przewagę poniesionych kosztów nad oczekiwanym zyskiem – społecznym i gospodarczym;
- zjawisko ekonomii społecznej obecnie wymaga wydobywania kluczowej dla społeczności lokalnych, a często pomijanej funkcji rozwojowej, łączącej całe środowiska i różne sektory we wspólnych przedsięwzięciach rozwojowych, w dostarczaniu potrzebnych lokalnemu środowisku usług (społecznych, transportowych, wytwórczych, innych) i produktów.

Założenia Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej wskażą również dokumenty regionalne o charakterze planistycznym, w których elementy strategii rozwoju ekonomii społecznej powinny znaleźć swoje miejsce merytoryczne oraz odpowiednie dla danego dokumentu strategicznego/ operacyjnego źródła finansowania. Jest to niezbędne ze względu na fakt istnienia lub projektowania wielu regionalnych polityk sektorowych, które z różnych powodów nie obejmują – choć mogą i powinny – zjawisk związanych z rozwojem ekonomii społecznej w województwie.

III. Użytkownicy, którzy mogą zastosować innowację

Produkt, jakim są „Założenia...” skierowany jest przede wszystkim do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, ze względu na funkcje, jakie może mieć ta jednostka wobec rosnącego zjawiska ekonomii społecznej, w tym tworzenie warunków dla jej rozwoju na obszarze Mazowsza, opisanych w planowanej przez Urząd Marszałkowski (MCPS) strategii pt. „Plan upowszechniania, promocji i wsparcia ekonomii społecznej na Mazowszu”. Przygotowując się do opracowania takiego planu należy zwrócić uwagę na ważny problem związany z definiowaniem pojęcia ekonomii społecznej. Brak ustawowej definicji wymagać będzie na poziomie regionu ustalenia zakresu przedmiotowego i podmiotowego pojęcia. Określenie definicji będzie odgrywało kluczową rolę, jeśli chodzi o długoletnią ofertę wsparcia.

Należy przy tym podkreślić, że ekonomia społeczna dotyczyć może wszystkich polityk publicznych. podkreślić, że dokument, jakim będzie program wojewódzki rozwoju ekonomii społecznej, powinien mieć charakter przekrojowy, odnoszący się do polityk publicznych realizowanych na poziomie województwa. Zgodnie z ustawą o samorządzie województwa (art.11.2): *„Samorząd województwa prowadzi politykę rozwoju województwa, na którą składa się: 1) tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy, 2) utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim, 3) pozyskiwanie i łączenie środków finansowych: publicznych i prywatnych, w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej, 4) wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli, 5) racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, 6) wspieranie rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji, 7) wspieranie rozwoju kultury oraz*

sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystywanie, 8) promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa, 9) wspieranie i prowadzenie działań na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu”.

Samorząd województwa programuje politykę we wskazanych obszarach w formie programów. Program rozwoju ekonomii społecznej, wpisuje się w tę politykę i powinien być dokumentem przekrojowym, którego zakres przedmiotowy z jednej strony wyznacza nowe kierunki rozwoju związane z ekonomią społeczną z drugiej wpisuje ekonomię społeczną do kierunków realizowanych przez województwa w innych programach, które wynikają z art.11 ust.2 zapewniając komplementarność działań w regionie.

Kolejnym adresatem i użytkownikiem produktu powinny stać się JST – gminy i powiaty województwa, które z „Założeń...” dowiadują się o samym pojęciu przedsiębiorczości i ekonomii społecznej, otrzymują porcję szczegółowych podpowiedzi dotyczących roli władz lokalnych we wsparciu tego zjawiska, mogą też kierunkować strategicznie swoje działania formułując w oparciu o treść „Założeń...” bardziej programowe dokumenty, w tym strategię i lokalne programy operacyjne. Przykładem takich dokumentów, które zaczęły już wolontarystycznie powstawać z inicjatywy poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego może być znowelizowana „Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych w gminie wiejskiej Słupno”, wskazująca w Obszarze Strategicznym VII rozwój ekonomii społecznej na tym terenie jako jedno z najważniejszych celów priorytetowych na najbliższe lata, czy też opracowany w 2012 na zlecenie Urzędu Miasta st. Warszawa wieloletni „Program Współpracy z Instytucjami Ekonomii Społecznej” wprowadzający wieloletnie plany finansowe oraz wspólne procedury wypracowywania podstawowych kierunków działania.

Wreszcie produkt powinien być istotnym kierunkowskazem dla różnych PES, w tym organizacji pozarządowych, w ich rozmowach i staraniach o utworzenie przez JST jednostkowych bądź systemowych rozwiązań wzmacniających działalność podmiotów ekonomii społecznej w wymiarze organizacyjnym, finansowym i infrastrukturalnym.

IV. Działania / nakłady / zmiany konieczne do zastosowania/wdrożenia innowacji

Ustalenie, że „wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie” ma charakter programu rozwojowego, powoduje, że metodologia tworzenia dokumentu będzie inna, niż gdyby ten dokument nie miał takiego charakteru. Zgodnie z wskazanymi zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju program taki opracowuje i przyjmuje w drodze uchwały zarząd województwa. Program będzie jednak częścią składową projektu systemowego regionalnego ośrodka polityki społecznej. Oznacza to, że regionalny ośrodek polityki społecznej musi otrzymać upoważnienie zarządu województwa do opracowania ww. programu stając się „koordynatorem” procesu tworzenia dokumentu.

Drugi warunek, jaki musi być spełniony, to wpisanie prac nad programem do „kalendarza” prac nad tworzonymi w regionie dokumentami o charakterze planistycznym, tj. prac nad aktualizacją strategii rozwoju województwa, prac nad programami rozwojowymi operacyjnymi w regionie. Oznacza to, że prace ROPS jako realizatora projektu systemowego

powinny zostać włączone w prace nad programowaniem rozwoju regionalnego w danym urzędzie marszałkowskim. Jest to bardzo istotne, ze względu na fakt, że ROPS jako samodzielna jednostka organizacyjna samorządu województwa, która prowadzi działania w ramach systemowego projektu własnego, może znaleźć się poza głównym nurtem prac.

Trzeci warunek, jaki powinien być spełniony, to powołanie w ramach prac nad programem „międzywydziałowego zespołu ds. opracowania programu rozwoju ekonomii społecznej”. W skład takiego zespołu lub rady (wzorem chociażby województwa dolnośląskiego) powinni wejść przedstawiciele jednostek organizacyjnych urzędu marszałkowskiego, którzy ze względu na zakres przedmiotowy programu odpowiadają za dany obszar zadań. Dodatkowo przedstawiciele szerokiego grona JST, PES, instytucji badawczo-naukowych - zgodnie z zapisami art. 12. 1. ustawy „... *samorząd województwa, przy formułowaniu strategii rozwoju województwa i realizacji polityki jego rozwoju, współpracuje w szczególności z: 1) jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym, 2) administracją rządową, szczególnie z wojewodą, 3) innymi województwami, 4) organizacjami pozarządowymi (...) 5) szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi...*”. Szeroki skład grupy roboczej zapewni pełną analizę zagadnienia rozwoju ekonomii społecznej w regionie.

Etapy prac nad wieloletnim planem, programem lub strategią należy zaplanować i podzielić na kilka ogólniejszych etapów. Etap I – ewaluacja – zgodnie z zapisami art. 15 ust.6 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju przed rozpoczęciem prac nad programem samorząd województwa powinien przeprowadzić ewaluację dotychczas realizowanych działań na rzecz ekonomii społecznej (powinno to być podstawowe działanie w projekcie systemowym MCPS w roku 2011 zgodnie z zapisami w Poddziałaniu 7.1.3 w zakresie przygotowania wieloletniego planu).

Etap II to opracowanie założeń do programu oraz ich konsultacje. To działanie zostało przeprowadzone równolegle przez MCPS oraz w ramach niniejszego projektu przez Stowarzyszenie BORIS. Założenia do programu w obu przypadkach wskazują zakres przedmiotowy i podmiotowy programu oraz kierunki rozwoju ekonomii społecznej. W przypadku BORIS w proces tworzenia „Założeń...” włączeni byli przedstawiciele wszystkich istotnych dla rozwoju ekonomii społecznej środowisk: reprezentanci PED, JST, badacze, mieszkańcy i przedsiębiorcy. Konsultacje dały możliwość uwzględnienia postulatów istotnych dla wyznaczenia zakresu programu, które wpływać będą na opracowanie projektu programu.

Etap III opera się na analiza założeń programu pod kątem realizacji polityki regionalnej. Przygotowanie programu rozwoju ekonomii społecznej musi wpisać się w programowanie polityki regionalnej na poziomie krajowym. Do najważniejszych obecnie tego typu dokumentów planistycznych należy przyjęta 13 lipca 2010 r. przez rząd Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (jedna z dziewięciu strategii krajowych porządkujących i ustalających zasady tworzenia, realizacji i monitoringu polityk publicznych w Polsce) oraz – będąca jeszcze w fazie projektowania – Krajowa Strategia Rozwoju Ekonomii Społecznej, będąca wynikiem prac rządowego zespołu eksperckiego. Znaczenie tych dokumentów jest kluczowe, zgodnie bowiem z zapisami ustawy o samorządzie województwa (art. 11 1d i 1e) *„Strategia rozwoju województwa uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, a także odpowiednich strategii ponadregionalnych oraz jest spójna z planem zagospodarowania przestrzennego*

województwa (...) *Samorząd województwa, każdorazowo w terminie 9 miesięcy od dnia wejścia w życie uchwały o przyjęciu lub aktualizacji strategii lub planu, o których mowa w ust. 1d, dostosowuje do nich strategię rozwoju województwa*". Oznacza to, że tworzenie założeń programu rozwoju ekonomii społecznej powinno uwzględniać zapisy zawarte w tworzonych właśnie dziewięciu strategiach, a przede wszystkim musi być z nimi zgodna strategia rozwoju województwa.

Etap IV to opracowanie projektu programu i poddanie go konsultacjom społecznym. Powstanie i przyjęcie/ uchwalenie programu rozwoju ekonomii społecznej jako formalnego programu rozwojowego w województwie jest realne najwcześniej na przełomie roku 2012/13. Do tego czasu jednak w ramach realizacji projektu systemowego MCPS/ Urząd Marszałkowski powinien przygotować wspólnie z powołanym zespołem bądź radą wstępny projekt. Czas ten powinien być wykorzystany głównie na konsultacje projektu ze wszystkimi zainteresowanymi środowiskami. Ze względu na fakt, że program regionalny wyznacza kierunki rozwoju w regionie, konieczne jest włączenie samorządów lokalnych (powiatów i gmin) w prace. Ma to istotne znaczenie dla tworzonych lokalnie strategii i programów. Samorząd regionalny powinien położyć na tym etapie szczególny nacisk również na edukację w zakresie programowania rozwoju ekonomii społecznej na poziomie lokalnym. Zakres przedmiotowy projektu systemowego w części dotyczącej „przygotowania” programu może zawierać np. spotkania informacyjne w terenie, wydanie materiałów informacyjnych, włączenie samorządów lokalnych do prac nad projektem poprzez włączenie ich reprezentantów do grupy roboczej.

Przyjęcie i realizacja programu to etap VI. Zgodnie z zapisami SzOP po opracowaniu programu w ramach swoich projektów regionalne ośrodki polityki społecznej może wspierać realizację i monitoring *„wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie”*. Zapis ten daje MCPS możliwość bezpośredniego realizowania zapisów programu. Środki finansowe z projektu systemowego mogą ułatwić wdrożenie programu, a szczególnie powinny wpłynąć na realizację polityki na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w środowiskach lokalnych. Działania, jakie ROPS może podejmować, to a) tworzenie systemu edukacji o programie i sposobie wdrażania dokumentu lokalnie b) wspieranie procesów dostosowujących lokalne dokumenty do programu województwa c) promocja dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej. Działania ROPS w tej części powinny być ściśle powiązane z realizacją działań, jakie podejmować mają w regionach Ośrodki Wspierania Ekonomii Społecznej. Koordynacja takiej współpracy na rzecz rozwoju ekonomii społecznej daje szansę na faktyczny rozwój sektora.

Podsumowując doświadczenia mazowieckie związane z przygotowaniem założeń do programu rozwoju ekonomii społecznej w zakresie przedmiotowym za najistotniejsze w zawartości merytorycznej należy uznać:

- włączenie ekonomii społecznej jako istotnego narzędzia aktywizacji lokalnej, mającej na celu pobudzenie społeczności lokalnych do podejmowania oddolnych działań, w tym w szczególności do aktywizacji społecznej i zawodowej oraz wykorzystania potencjału kulturalnego, tradycji i walorów przyrodniczych i turystycznych regionu;



- włączenie ekonomii społecznej jako kierunku rozwoju przedsiębiorczości w regionie poprzez zapewnienie narzędzi finansowych, doradczych i szkoleniowych wspierających podmioty ekonomii społecznej;
- włączenie ekonomii społecznej w system edukacji oraz prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych zwiększających świadomość mieszkańców regionu roli, znaczenia i możliwości, jakie daje ekonomia społeczna.

V. Wskazane obszary nie wyczerpują zakresu przedmiotowego podejścia do ekonomii społecznej, tak naprawdę jednak kluczowym aspektem, który należy w tym miejscu podkreślić raz jeszcze, jest niezawężanie ekonomii społecznej wyłącznie do polityki społecznej i rynku pracy. Szerokie podejście do tematu powinno również odegrać znaczącą rolę przy wyznaczaniu źródeł finansowania programu rozwoju ekonomii społecznej. Źródłami finansowania realizacji programu mogą być środki samorządu województwa pochodzące z budżetu własnego i zadań zleconych, środki pochodzące z kontraktu wojewódzkiego oraz środki europejskie, w tym w szczególności środki przewidziane w regionalnym programie operacyjnym, programach krajowych, w tym w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich i inicjatywach wspólnotowych.

Szerokie ujęcie przedmiotowe daje realną możliwość nie tylko wykorzystania różnych źródeł finansowania, ale też wpisania ekonomii społecznej w szeroko rozumianą politykę regionalną, co powinno znaleźć wyraz w zapisach strategii rozwoju województwa.

VI. Dostępność produktu finalnego dla jego przyszłych użytkowników

Produkt finalny jakim jest dokument pt. „Założenia...” udostępniony będzie dla szerokiego grona potencjalnych użytkowników i środowisk zainteresowanych w drodze zamieszczenia tekstu na stronie internetowej projektu. Dodatkowo w trakcie spotkań, seminariów, konferencji poświęconych kwestii rozwoju ekonomii społecznej na Mazowszu dystrybuowane będą materiały drukowane, zawierające kompendium informacji o długofalowych rekomendacjach, ewentualnie płyty CD lub inne nośniki z treścią „Założeń...”. Potencjalnie najbardziej zainteresowany odbiorca, jakim jest Urząd Marszałkowski i regionalny ośrodek polityki społecznej (MCPS), otrzymają treść dokumentu w postaci elektronicznej i wydruku.

VII. Zmiany w zakresie strategii upowszechniania

VIII. Zmiany w zakresie strategii włączania do głównego nurtu polityki

IX. Załączniki

- a) Dokument „Założenia ...”
- b) 2 recenzje do dokumentu

.....
Imię, nazwisko, funkcja i podpis osoby/-ów składającej/-ych opis

W przypadku projektów realizowanych w partnerstwie (nie dotyczy partnerstwa ponadnarodowego) podpisy pod opisem składają przedstawiciele wszystkich instytucji partnerskich.